

Eduskunta
Hallintovaliokunta**Lausunto hallituksen esityksestä jätelain muuttamiseksi (HE 103/2024)**

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (Hyvil) kiittää hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi jätelain muuttamisen yhteydessä.

Jätelain mukaan pääsääntö on, että jätteen haltija vastaa jätehuollosta. Kunnille on kuitenkin annettu laajempi vastuu yhdyskuntajätteestä ml. asumisessa syntyvä jäte. Pientä tulkinnanvaraisuutta on ilmennyt asumiseen liittyvien jätteiden osalta, silloin kun asuminen liittyy esim. sosiaalipalveluihin.

Esitetyn jätelain 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnan velvollisuutena olisi järjestää muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto silloin kun on kyse kotitaloudessa ja vapaa-ajan asunnossa syntyvästä jätteestä, mukaan lukien pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikassa eikä vankilassa, puolustusvoimien majoituskasarmissa, vastaanottokeskuksessa tai muussa vastaavassa laitosasumisessa.

Perustelujen mukaan jätteen haltijan vastuulla olisi sellaisissa toimipaikoissa syntyvän jätteen jätehuolto, joissa hyvinvointialue, sote-palveluntuottaja tai muu ammattimainen julkinen tai yksityinen toimija tuottaa asumispalvelun lisäksi sote-palveluita ja tarvittaessa muita asumisen oheispalveluita taikka laitosasumista. Perustelujen mukaan tällaisia olisivat esimerkiksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukainen iäkkäiden, kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja vaikeavammaisten ympärivuorokautinen palveluasuminen ja yhteisöllinen asuminen, lastensuojelulaitokset sekä iäkkäiden, kehitysvammaisten ja päihdekuntoutujien laitospalvelut. Jätehuollon järjestämisvastuun kannalta olennaista mainituille toimipaikoille on, että niissä harjoitetaan hyvinvointialueen järjestämisvelvollisuuden piirissä olevaa sosiaali- tai terveydenhuollon palvelutoimintaa, ja palvelun tuottajana on jokin muu kuin kunta, eli hyvinvointialue, yksityinen yritys tai kolmannen sektorin toimija (sote-palveluntuottaja). Jätteen haltijan vastuulle kuuluisivat myös esimerkiksi Terveyden

ja hyvinvoinnin laitoksen järjestämisvastuulle kuuluvat turvakodit ja Maahanmuuttoviraston järjestämisvastuulle kuuluvat, kansainvälistä suojelua hakevien tai tilapäistä suojelua saavien vastaanottokeskukset.

Hyvilin näkemyksen mukaan edellä mainittu pykälämuotoilu perusteluineen on selkeämpi kuin aiemmin lausuntokierroksella ollut. Erilliseen yksityiskotiin annettavilla palveluilla esim. kotihoito tai tuettu asuminen ei ilmeisesti ole merkitystä jätehuollon järjestämisvastuun kannalta, vaan kyseessä on tällöin kotitaloudessa syntyvä jäte. Edelleen rajanvetotilanteista syntyy esim. silloin kun samassa kiinteistössä on tavallista asumista, tuettua asumista, yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista asumista sekä muita toimintoja. Tällöin saattaa syntyä tilanteita, joissa saman kiinteistön jätteistä huolehtii useita erillisiä toimijoita. Epäselväksi jää onko 32 §:n 1 mom. 3 kohta tällöin sovellettavissa ts. miten liikehuoneiston käsite suhtautuu 1 kohdan sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikan käsitteeseen.

Jätehuoltopalvelujen tarjoajia ei välttämättä ole kohtuullisella hinnalla saatavilla, mikä nostaa sekä hyvinvointialueiden sekä viime kädessä asukkaiden vuokra-kustannuksia. Myös esim. yhteisöllisessä ja ympärivuorokautisessa asumisessa asuvat henkilöt ovat kunnan asukkaita, mutta he eivät voisi käyttää jätteen kierrätyksessä samoja palveluja kuin muut kunnan asukkaat.

Esityksen mukaan hyvinvointialueet ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarjoavat yksityiset yritykset voisivat jatkossa nykyistä paremmin hankkia yksiköittensä jätehuollon yhdeltä yritykseltä ns. yhden luukun palveluna sen sijaan, että osa yksikössä syntyvän jätteen jätehuollosta olisi edelleen kunnan vastuulla.

Hyvil toteaa, että hyvinvointialueet ovat maantieteellisesti varsin laajoja alueita ja hyvinvointialue myös hankkii etenkin asumispalveluja paljon yksityisiltä toimijoilta, joten yhden toimijan periaate ei toteudu. Vaikuttaa epärealistiselta, että hyvinvointialue voisi hankkia jätehuollon yhdeltä toimijalta.

Vaihtoehtoiset toteutustavat

Vaihtoehtoisissa toteutustavoissa on nostettu esiin myös osittainen valinnanvapausmahdollisuus, jolloin hyvinvointialue voisi joko järjestää palvelun itse tai hankkia sen kunnalta. Esityksen mukaan mallia pidettiin joustavana, mutta esityksessä todetaan, että tästä aiheutuisi hallinnollista taakkaa. Hyvinvointialueiden palveluverkko tulee muuttumaan lähivuosina ja tästäkin näkökulmasta joustava

jätehuollon järjestämismahdollisuus olisi tarpeen. Hyvil pitää valitettavana, että tätä osittaisen valinnanvapauden mahdollisuutta ei ole selvitetty tarkemmin.

Siirtymäaika

Hyvilin näkemyksen mukaan hyvinvointialueille vuoden 2025 loppuun säädettyä jätehuollon järjestämisen siirtymäaikaa tulee pidentää, jotta hyvinvointialueilla olisi riittävästi aikaa järjestää jätehuolto joustavalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Minna Korkiakoski-Västi
toimitusjohtaja

Sami Uotinen
johtava juristi